

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Järva Vallavalitsus
info@jarvavald.ee
Pikk tn 56, Järva-Jaani alev, Järva vald
73301 Järva maakond

23.09.2025 nr 5.1-3/23916-1

JÄRELEVALVE AKT

I. ÜLDSÄTTED

- 1.1. Järelevalve teostamise õiguslik alus: sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 157 lõige 3, lastekaitse seaduse (LasteKS) § 38 lõige 6.
- 1.2. Järelevalve teostamisel kontrolliti: Järva Vallavalitsuse lastekaitsetöötajate vastavust lastekaitse seaduse (LasteKS) §des 19 ja 20 sätestatud nõuetele, hinnati, kas kohaliku omavalitsuse üksus (edaspidi KOV) on loonud tingimused lastekaitse töö tegemiseks ning kontrolliti andmete kandmist sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistrisse (STAR).
- 1.3. Järelevalve teostamise koht: Pikk tn 56, Järva-Jaani alev, Järva vald, 73301 Järva maakond, e-post: info@jarvavald.ee, telefon +372 5341 3625.
- 1.4. Paikvaatluse aeg: 17.06.2025.
- 1.5. Järelevalve teostajad: Sotsiaalkindlustusameti (SKA) üldosakonna järelevalve talituse peaspetsialistid Annika Steinberg ja Merlin Veinberg (järelevalve juht).
- 1.6. Järelevalvemenetluses kasutatud meetodid: paikvaatlus, dokumentide, andmeregistrite ja STARi andmete analüüs, kirjalik küsitlemine, intervjuu, dokumentide vaatlus ja analüüs. Järelevalvemenetluse ajal oli järelevalve teostajatel juurdepääs STARis Järva Vallavalitsuse menetlustele.
- 1.7. Järelevalvetoimingute juures osalesid Järva Vallavalitsuse sotsiaalosakonna juhataja Natali Medvedev ning laste ja perede heaolu peaspetsialistid Birgit Mihhailov ja Raili Ambos.

II. JÄRELEVALVE TULEMUSED

SKA tuvastas, et Järva Vallavalitsus ei ole järginud järgmisi õigusaktides sätestatud nõudeid:

- 2.1. **LasteKS § 17 lõige 1 punkt 3**, mille kohaselt on kohaliku omavalitsuse ülesanne abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata lapse abivajaduse hindamine ja lapse abistamiseks meetmete pakkumine koosmõjus **LasteKS § 28 lõige 1**, mille kohaselt tuleb enne abivajavale lapsele sobiva meetme kohaldamist hinnata lapse abivajadust ning **LasteKS § 28 lõikega 2**, mille kohaselt peab lapse abivajadust hinnates lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik andma hinnangu lapse füüsilisele, tervislikule, psühholoogilisele,

emotsionaalsele, sotsiaalsele, kognitiivsele, hariduslikule ja majanduslikule seisundile ning last kasvatava isiku vanemlikele oskustele.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 23263598448, 25278131806 ja 20241293683 (analüüsitud koos lihtmenetlusega viitenumber 24275368104) abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata hinnanud lapse abivajadust ega/või lapse abistamiseks meetmeid pakkunud.

Lastekaitsetöötaja ei ole kontrollitud menetluses viitenumbriga 25276584704 enne teenusele suunamist hinnanud lapse abivajadust.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 22251827905, 21244613287, 24271787027, 22256103364, 23263598448 ja 20241293683 (analüüsitud koos lihtmenetlusega viitenumber 24275368104) hinnanud lapse abivajadust nõuetekohaselt. Menetluses viitenumbriga 25278131806 ei ole antud hinnangut lapse juhendamisele ja piiride seadmisele.

Järelevalvemenetluse ajal on hinnatud laste abivajadus nõuetekohaselt menetlustes viitenumbritega 22251827905, 22256103364, 23263598448 ja 25278131806.

- 2.2. **Lasteks § 21 lõige 1**, mille kohaselt tuleb kõigi last mõjutavate otsuste vastu võtmisel, vastu võtmata jätmisel ning otsuste kavandamisel eri võimaluste vahel valimisel välja selgitada lapse huvid ja lähtuda otsuse tegemisel nendest, kui esmatähtsast kaalutlusest.

Lastekaitsetöötaja ei ole kontrollitud menetluses viitenumbriga 22251827905 lähtunud laste huvidest.

- 2.3. **Lasteks § 29 lõige 3**, mille kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus kümne päeva möödumisel abivajavast lapsest teada saamisest tegema otsuse juhtumikorralduse algatamiseks või algatamata jätmiseks või juhtumi edastamiseks pädevale ametiisikule.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 21247340869, 23263072346, 25276584704, 21244613287, 24271787027, 22256103364, 23263598448, 25278131806 ja 20241293683 (analüüsitud koos lihtmenetlusega viitenumber 24275368104) teinud otsust juhtumikorralduse algatamiseks ega algatamata jätmiseks või juhtumi edastamiseks pädevale isikule kümne päeva jooksul peale abivajadusest teada saamist.

- 2.4. **Lasteks § 29 lõige 5**, mille kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus abivajava lapse abivajaduse hindamisel ja abi osutamisel välja selgitama ja dokumenteerima lapse arvamuse ning lisama selle lapsega seotud kohustuslikule juhtumiplaanile, kui eriseadus ei sätesta teisiti.

Lastekaitsetöötajad ei olnud kontrollitud menetlustes viitenumbritega 21247579069, 22251827905, 22256103364 ja 20241293683 lapse abivajaduse hindamisel ja/või abi osutamisel välja selgitanud ja/või dokumenteerinud lapse arvamust ning lisanud lapsega seotud kohustuslikule juhtumiplaanile.

- 2.5. **SHS § 144 lõige 1 punkt 8**, mille kohaselt tuleb kohaliku omavalitsuse üksusel kanda STARi sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruses kehtestatud korras andmed lastekaitseseaduse tähenduses abivajava lapse ning abivajava lapse juhtumiga seotud kohtulahendite, toimingute ja menetlustoimingute kohta koosmõjus **Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruse § 15 lõikega 2**, mille kohaselt tuleb STARi kanda juhtumiga seotud andmed viie tööpäeva jooksul.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetluses viitenumbriga 22251827905, 23263598448, 25278131806 ja 20241293683 (analüüsitud koos lihtmenetlusega viitenumber 24275368104) kandnud abivajava lapse juhtumiga seotud toiminguid kehtestatud korras STARi.

SKA tuvastas LasteKSis sätestatud nõuete täitmise osas puudusi. Kuigi lastekaitsetöötajad asusid järelevalve menetluse ajal tuvastatud puuduseid kõrvaldama, on vajalik nõuete täitmise järelkontroll akti punktides 2.1.-2.5. toodud nõuete täitmise osas. Punktis 2.2 toodud rikkumist ei hinda SKA süsteemseteks, kuna rikkumine esines vaid ühes menetluses. Järelkontroll Järva Vallavalitsuses on kavandatud läbi viia peale 31.12.2025.

III. JÄRELEVALVEMENETLUSE KOKKUVÕTE

3.1. Lastekaitsetöö korraldamine Järva vallas

Järva valla haldusterritooriumil elab 12.06.2025 seisuga kuni 17-aastaseid lapsi 1636, kellest 2025. aasta juulikuu seisuga on 90 lapsel tuvastatud puue. Järva Vallavalitsus on määranud kuue lapse eestkostjaks. Järva Vallavalitsust ei ole määratud erieestkostjaks.

Lastekaitse valdkonda juhib sotsiaalosakonna juhataja ning vallavalitsuses töötab kaks lastekaitsetöötajat. Lastekaitsetöötajana töötab alates 16.04.2025 Birgit Mihhailov ja alates 04.12.2006 Raili Ambos, kellel on lastekaitse ja sotsiaalpedagoogika alane kõrgharidus. LasteKS § 19 lõige 2 sätestab, et lastekaitsetöötaja peab hiljemalt kahe aasta möödumisel lastekaitsetöötajana teenistusse asumisest omandama sotsiaaltöötaja kutse spetsialiseerumisega lastekaitsele. Lastekaitsetöötaja Raili Ambos on omandanud sotsiaaltöötaja kutse spetsialiseerumisega lastekaitsele. Lastekaitsetöötaja Birgit Mihhailov peab omandama sotsiaaltöötaja kutse spetsialiseerumisega lastekaitsele hiljemalt 16.04.2027.

Järva Vallavalitsus on kontrollinud lastekaitsetöötajate LasteKS §s 20 sätestatud piirangute puudumist 23.04.2025 ning 28.04.2025.

Töötajate professionaalset arengut toetatakse, soovitud koolitused on lastekaitsetöötajale kättesaadavad. Lastekaitsetöötaja on 2024. ja käesoleval aastal osalenud mitmetel koolitustel. Tunnust värib tasulistel koolitustel osalemise võimaldamine. Kovisioonid sotsiaalosakonnas toimuvad regulaarselt igal neljapäeval veebis. Lisaks toimuvad 1-2 korda kvartalis ühised kokkusaamised, kuhu on kaasatud ka koduhooldustöötajad. Sügisesse on planeeritud kohaliku omavalitsuse korraldatav supervisioon. Samuti on käesoleva aasta sügisest plaanis eesmärgistatud kohtumised laste ja perede heaolu spetsialistidel ja peretöötajal, et arutada töös olevaid juhtumeid, et eesmärgistada peretööd ning leida koos lahendusi, samuti vältida oma töös läbipõlemist ja üksi jäämist. Kohalikus omavalitsuses toimuvad ühised väljasõidud nii sotsiaalosakonnaga kui vallavalitsuse töötajatega kolm korda aastas. Ühiselt tähistatakse sünnipäevaid.

Järva vallas on abivajavatele lastele ja nende peredele kättesaadavad mitmed ennetus- ja tugiteenused. Laste ja perede toetamiseks pakutakse peredele peretöötaja teenust. Järva Vallavalitsus on võimaldanud osalemist vanemlusprogrammis „Imelised aastad“. Käesoleval aastal vanemluskoolitust ei korraldata, kuna vanemluskoolituse hankega seotud infopäeva ja taotlemise vahel oli väga lühike aeg ning saadud juhised jäid kohalikule omavalitsusele segaseks. Kohaliku omavalitsuse enda eelarvelistest vahenditest täies mahus koolitust korraldada ei ole võimalik. Vestlusel tõi sotsiaalosakonna juhataja välja, et huvi koolitusel osalemiseks on siiani olnud neil vanematel vähene, keda on koolitusele suunanud kohalik omavalitsus. Leiti, et kümnest osalejast kaks saavad abi. Murekohaks on peres mustrite kordumine. 2026. aastal on kavas hinnata uuesti koolituse vajadust ning valmisolek koolitustega jätkata on olemas. Hooldus- ja/või suhtlusõiguse vaidluste ennetamiseks pakutakse vanematele võimalust kokkuleppeid sõlmida esmalt lastekaitsetöötaja juures, samuti on võimalus suunata perenõustaja vastuvõtule või pereteraapiasse, riiklikku perelepitusse. Kiiret sekkumist vajavatel juhtudel on kohalik omavalitsus pöördunud ka kohtusse (ajutine elukoht, kool). Järva vald osales ka vaimse tervise projektis, mille kaudu on võimalik pakkuda mänguteraapiat. Varem oli lapsevanematel võimalik lastele mänguteraapiat saada Viljandis või Paides.

Puudust tuntakse kättesaadavatest ja paindlikest teenustest, mis oleksid kohe olemas siis, kui laps neid kõige enam vajab. Toodi välja, et kiireloomuliste juhtumite korral võib lastekaitsetöötajal kuluda terve tööpäev, et leida lapsele psühhiaatri või vaimse tervise spetsialisti vastuvõtu aega, kuid sageli selgub, et vabu aegu lähiajal saada ei olegi. Turvakodu-, kriisipere- ja asendushooldusteenus ei ole kättesaadav – vajadus on olemas, aga kohtade nappus või järjekorrad takistavad kiiret sekkumist. Puudust tuntakse ka eelarvelistest vahenditest teenuste võimaldamiseks ning teenuseosutajatest. Teenustel rakendub omaosalus. Omaosaluse määramisel arvestatakse pere majanduslikku võimekust. Varasemalt olid lastekaitse kaudu pakutud teenused tasuta. Sotsiaalosakonna juhataja hinnangul ei ole siiani omaosaluse rakendamine peredele teenuse saamisel takistuseks saanud. Murekohaks on protsesside aeglus, piiratud rahastus ja riigi toetusmehhanismide nappus, vananenud IT-süsteemid ja halduskoormus, mis võtab suure aja sisutöölt, ajapuudus ennetustöö tegemiseks.

Sotsiaalosakonna juhataja sõnul saavad lastekaitsetöötajad lastekaitsejuhtumite lahendamisel (sh hooldus- ja suhtlusõigusvaidluste juhtumites kohtuga seotud dokumentide koostamisel) õiguslast tuge vallasekretärit. Vallasekretäri kaasatakse üldjuhul keerulisemate juhtumite lahendamisse, muudel juhtudel abistab lastekaitsetöötajaid sotsiaalosakonna juhataja.

Lastekaitsealast teavitustööd tehakse peamiselt Järva valla lehes, valla kodulehel ja sotsiaalmeedias (*Facebook*). Jagatakse ohvriabi, lasteabi, koostööpartnerite kontakte ja visiitkaarte.

Järva valla kodulehe Sotsiaalhoolekanne teemajaotisest on võimalik liikuda alajaotise [Lastekaitse](#), kus on välja toodud info abivajavast lapsest ja hädaohus olevast lapsest teatamise kohta ning info kuhu pöörduda. Alajaotisest Laste hoolekanne on võimalik leida infot nii pere lahendusringi, riikliku perelepituse, vanemlusprogrammi "Imelised aastad" kui ka vaidluste lahendamise, lasteabi ja Tark vanem jne kohta.

3.2. Paikvaatluse ja küsitluste kokkuvõte

Järelevalvemenetlus lastekaitsetöö üle algatati 03.06.2025. Järelevalve teostamisel kontrolliti lastekaitsetöö korraldamise vastavust õigusaktidele ning analüüsiti abivajava lapse juhtumiga (fookuses peamiselt hooldus- ja/või suhtlusõiguse vaidlused) seotud menetlusi ja andmete kandmist sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistrisse (STAR).

Järelevalvemenetluses esitatud lastekaitse valdkonda puudutavatele küsimustele vastasid sotsiaalosakonna juhataja ja lastekaitsetöötajad. Vastustes kirjeldati omavalitsuse lastekaitsetöö korraldust, pakutavaid teenuseid, lastekaitse prioriteete aastatel 2024/2025 ning laste õiguste ja heaolu tagavaid põhimõtteid. Lisaks anti vastustes ülevaade lastekaitse tööprotsessidest lastega seotud juhtumites ning hooldus- ja/või suhtlusõiguse vaidluse juhtumite lahendamise võrgustikulihetist.

Peamised laste abivajaduse valdkonnad, millega lastekaitsetöötaja tegeleb on erinevad pereprobleemid ning vanemate vähenenud sotsiaalne võimekus laste kasvatamisel, millega kaasneb suurem vajadus lapsevanemate jõustamiseks ja nõustamiseks. Lisaks vanemate vaimse tervise ja sõltuvusprobleemid, majanduslik toimetulematus, laste käitumisprobleemid (sh koolikohustuse mittetäitmine, riskikäitumine ja laste ära jooksmine nii kodust kui asendushooldusteenuselt).

2024. aastal oli lastekaitsetöö prioriteediks lapsevanemate toetamine ja jõustamine vanemlusprogrammi "Imelised aastad" kaudu, peretöötaja töökoha loomine ning vaimse tervise projektis osalemine. 2024. aastal oli tähelepanu suunatud eelkooliealiste lastega seotud tegevustele. 2025. aasta prioriteediks on peretöö tõhustamine, lastekaitse teenuse korraldamine nii siseveebis kui STARis, koostöö suurendamine Koeru Perekoduga, regulaarse kooresiooni tagamine, kvalifitseeritud ametnike hoidmine ja valmisoleku tagamine psühhosotsiaalse kriisi esmaabi pakumiseks.

Vestluses selgus, et lastekaitsetöötajate töökoormus on ajas varieeruv, töökoormust suurendab pikaajaliste juhtumitega (sh kohtuvaidlus) tegelemine, mistõttu on ette tulnud ka olukordi, kus ei ole jõutud kõiki tööülesandeid täita ja STARi andmeid kanda, töö kvaliteet ja sisu on langenud,

tegeletakse "tulekahju kustutamiseks". Töökoormust suurendab ka hooldusõigust ja/või suhtluskorda puudutavate seisukohtade andmine kohtule, kuna sageli ootab kohus seisukohta kahe nädala jooksul. Lastekaitsetöötaja hinnangul oleks suureks abiks kolmas lastekaitsetöötaja. Sotsiaalosakonna juhataja sõnul kaotati kolmas lastekaitsetöötaja ametikoht, et saada peretöötaja, kes jõustaks vanemaid.

Lastekaitsetöötaja sõnul ei jõua nad ennetustööga koolides ja lasteaedades tegeleda. Käesoleval aastal oli plaanis nii politsei, ohvriabitootaja kui ka noorte heaolu spetsialistiga plaanis külastada lasteaedaseid ja koole, kuid seda siiani teha ei ole jõutud.

Hooldus- ja suhtlusõiguse vaidluse juhtumite lahendamisel on vallal võimalik pakkuda lastele psühholoogilist nõustamist, vanematele pereteraapiat.

Paikvaatlus ja vestlused sotsiaalosakonna juhataja ja lastekaitsetöötajatega toimusid 17.06.2025.

Järelevalve raames küsiti tagasisidet koostööpartneritelt, küsimustele vastas kaks võrgustikuliiget. Vastustest ilmnnes, et koostööpartnerid peavad koostööd lastekaitsetöötajaga heaks ja väga heaks. Ühe võrgustikuliikme sõnul on suhtlus igapäevane, teise võrgustikupartneri sõnul vajaduspõhine. Mõlemad võrgustikuliikmed tõid välja, et lastekaitsetöötajatega võetakse ühendust nii murede kui rõõmudega seondult, antakse teada, kui probleem on lahenenud. Üks koostööpartner tõi välja, et ka sotsiaalosakonna juhataja võtab ühendust ja uurib, kuidas läheb. Üks võrgustikupartner tõi välja, et lastekaitsetöötajatega saab samal päeval ühendust ning kiireloomuliste juhtumite puhul on olnud võimalik kokku kutsuda koheselt ka võrgustik, et ühiselt arutada edasisi samme. Vajaduse tekkimisel on lastekaitsetöötajad aidanud suunata abivajajat teiste spetsialistide vastuvõtule, nt psühhiaatri vastuvõtule. Võrgustikupartner väärtustab avatud ja usalduslikku õhkkonda, professionaalsust, paindlikkust ning tõhusat infovahetust. Välja toodi, et oluliseks peetakse koostöö järjepidevust ja lapse huvidest lähtuvat lähenemist. Murekohana toodi välja lastekaitsetöötajate aeg-ajalt vahetumine, mis võib tekitada katkestuse järjepidevuses.

Kümne palli süsteemis hindasid koostööpartnerid koostööd Järva Vallavalitsuse lastekaitsetöötajatega kokkuvõttes 8,5 pallile.

Lastekaitsetöötajate hinnangul on koostöö võrgustikupartneritega väga hea, infovahetus on kiire, suhtlus avatud ja lahendustele suunatud. Ühe lastekaitsetöötaja hinnangul on koostööd alati võimalik veelgi tõhustada. Näiteks keerukate juhtumite puhul võiks toimuda rohkem ühiseid arutelusid, et kavandada pere terviktoetust.

3.3. Lastekaitse menetluste analüüs

Järelevalve teostamisel kontrolliti lastekaitsetöö korraldamise vastavust õigusaktidele ning analüüsiti abivajava lapse juhtumiga (fookuses peamiselt hooldus- ja/või suhtlusõiguse vaidlused) seotud menetlusi ja andmete kandmist sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistrisse (STAR). Järelevalve käigus analüüsiti STARi kantud juhtumimenetlusi 21247340869, 23263072346, 21247579069, 25276584704, 22251827905 (analüüsitud koos juhtumimenetluste viitenumbritega 21244613287 ja 24271787027), 22256103364, 23263598448, 25278131806 ja 20241293683 (analüüsitud koos lihtmenetlusega viitenumber 24275368104) (fookuses peamiselt hooldus- ja/või suhtlusõiguse vaidlused). SKA andis peale lastekaitsetöötajatega vestlusi täiendava aja kanda STARi menetlustesse teave tehtud, kuid seni sisse kandmata jäänud toimingute kohta kuni 11.08.2025.

Lastekaitse juhtumite menetlemise analüüs on edastatud Järva Vallavalitsusele 22.09.2025 (nr 5.1-3/15341-4, registreeritud dokumendihaldussüsteemis Delta).

IV. TÄHELEPANEKUD/ETTEPANEKUD/SOOVITUSED

4.1. SKA juhib tähelepanu järgmistele asjaoludele:

4.1.1. Vestlustel tõi lastekaitsetöötaja välja, et töökoormust suurendab keeruliste ja pikaajaliste juhtumitega (sh kohtuvaidlus) tegelemine. Ennetustööga tegeleda ei jõuta. Kuigi kohalikus omavalitsuses on tööl peretöötaja, tuntakse puudust kolmandast lastekaitsetöötajast.

Tingimuste loomine lastekaitsetöö tegemiseks hõlmab ka lastekaitsetöötaja töökorraldust, mis võimaldab lastekaitsetöötajal täita ja järgida kõiki seaduses sätestatud nõudeid, sealhulgas peavad lastekaitsetöötajal olema võimalused nii ennetustöö ja juhtumikorraldusliku töö tegemiseks.

Kui kohaliku omavalitsuse üksuses ei ole lastekaitsetöötajale loodud töökorraldust, mis võimaldab lastekaitsetöötajal täita ja järgida kõiki seaduses sätestatud nõudeid (nt lastekaitsejuhtumi menetlemist ja selle raames tehtavaid (menetlus)toiminguid), siis ei ole kohaliku omavalitsuse üksuses ka loodud nõuetekohaseid tingimusi lastekaitsetöö tegemiseks ning kohaliku omavalitsuse üksuse tegevus ei vasta Lasteks §s 17 sätestatud nõuetele.

Kohalike omavalitsuse üksustel on küll üsna lai otsustusvabadus, kuidas lastekaitsetööd oma haldusterritooriumil korraldada. Samal ajal piiravad otsustusõigust lastekaitsealaste ülesannete täitmisel mitmed Lasteks ja SHSis kehtestatud nõuded ja kohustused, mida kohaliku omavalitsuse üksus ja/või lastekaitsetööd tegev ametnik peavad järgima.

4.1.2. Järelevalve menetluse käigus selgus, et töölt lahkunud lastekaitsetöötajate algatatud, aktiivsed ja passiivsed juhtumid on jäänud STARis pooleli, millest saab järeldada, et lapse/perega töö on katkenud ning laps/pere on jäänud vajaliku toetuse ja abita. Juhul, kui lastekaitsetöötaja lahkub töölt, on oluline, et tema juhtumid antakse üle uuele ametnikule, et ei tekiks olukorda, kus abivajavate lastega töö katkeb.

05.09.2025 seisuga ei tööta vallavalitsuses lastekaitsetöötajatena järgmised isikud, kuid kelle vastutusel on kokku 402 menetlust:

E. Savi – 47 aktiivset ja 8 passiivset juhtumimenetlust; 150 algatatud lihtmenetlust;

I. Jasner – 27 aktiivset juhtumimenetlust, 176 algatatud/aktiivset lihtmenetlust ning kaks passiivset lihtmenetlust.

Kui töö lapsega/perega või toetuse/teenuse menetlemine on lõppenud, siis on vajalik sulgeda menetlused STARis.

4.1.3. Järelevalve menetluses tuvastati mitmed juhtumeid, kus lapse/perekonnale on avatud mitu juhtumit. SKA rõhutab, et ühele perekonnale ei ole otstarbekas avada mitut juhtumit. Peret puudutav info peaks olema koondatud ühte menetlusse, nii et kogu pere/lapse/laste kohta käiv teave oleks vajadusel kiiresti ja hõlpsalt kättesaadav. Kui ühe subjekti kohta on juba algatatud mitu paralleelset menetlust, siis saab osad neist lõpetada, sisestades vajaliku info ühe menetluse alla. Vastasel juhul tekib menetlejal segadus, mis toiminguid pere abistamiseks tehtud on ning lõppkokkuvõttes jääb puudulikuks abi andmise kvaliteet.

SKA selgitab, lapsele/perele on võimalik abinõusid (välja arvatud toimetulekutoetuse, annetatud toiduabi, hooldajatoetuse, matusetoetuse ja ajutise kaitse saajatele UA üürihüvitise määramine) rakendada läbi ühe juhtumimenetluse, kus on koostatud ja ajakohastatud abivajaduse hindamine ning tegevuskava. Sel juhul on oluline teave lapse ja temale määratud ning osutatud teenuste kohta kättesaadav ühest menetlusest. Statistikat abinõude rakendamisest on STARist võimalik saada päringuga „Määratud abinõud“ lehel.

4.1.4. Järelevalve menetluses tuvastati probleemina, et ei hinnata lapse abivajadust või ei hinnata seda nõuetekohaselt. Mitme lapsega peredes jäetakse tähelepanuta ja hindamata teiste laste abivajadus ning on esinenud juhtumeid, kus katkeb töö lapse/perega. Mõnes juhtumis ei ole kohtunud ja vesteldud lapsega. Tegevuskavas olevad tegevused on üldsõnalised või ei ole seal tegevusi kõigi riskitegurite maandamiseks.

SKA selgitab: lapse arvamus on oluline välja selgitada ja dokumenteerida mistahes last mõjutava otsuse tegemisel. Vestlus on soovitatav läbi viia lapsele tuttavas ja turvalises keskkonnas, arvestada tuleb lapse vanust ja arengutaset. Seejuures on tähtis, et laps tunneb seeläbi toetust

ning lastekaitsetöötaja kohtub lapse ja perega, mitte ei vestle üksnes telefoni teel. Oluline on välja selgitada lapse huvid arvesse võttes kõiki lapse olukorraga seonduvaid asjaolusid ning neid kogumis hinnates kujundada põhjendatud seisukoht, lähtudes lapse huvist kui esmatähtsast kaalutlusest. Kui tehakse otsus, mis erineb lapse arvamusest, tuleb selgitada lapsele tema arvamusega arvestamata jätmise põhjused.

Lapse huvide väljaselgitamise eesmärk on tagada ühiskonnas tervikuna lapse õiguste ja huvidega arvestamine. Tulenevalt lapse suuremast haavatavusest ja täiskasvanutest sõltumisest, ebakindlamast õiguslikust staatusest ning eelduslikult vähematest oskustest ja võimalustest ise oma seisukohti avaldada ja oma õigusi kaitsta, on vajalik, et kõik isikud, kes lapse suhtes otsuseid teevad, pööraksid lapse huvidele erilist tähelepanu kõigi ülejäänud asjaolude kõrval. Seejuures on äärmiselt oluline, et selgitataks piisava hoolikusega välja, milline otsus on konkreetsetes olukorras lapse huvidele enim vastav.

Lapse huvide väljaselgitamiseks tuleb selgitada välja kõik asjassepuutuvad lapse olukorra ja isikuga seonduvad asjaolud ning muu informatsioon, mis on vajalik, et hinnata otsuse mõju lapse õigustele ja heaolule; selgitada lapsele kavandatava otsuse sisu ja põhjuseid, kuulata laps ära tema vanust ja arengutaset arvestades sobival viisil ning võtta lähtuvalt lapse vanusest ja arengutasemest tema arvamus arvesse ühe asjaoluna huvide väljaselgitamisel; kõiki asjassepuutuvaid asjaolusid kogumis hinnates kujundada põhjendatud seisukoht lapse huvide kohta seoses kavandatava otsusega (LasteKS § 21 lõige 2). Kui lapse huvid erinevad lapse arvamusest või muul põhjusel tehakse otsus, mis ei ühti lapse arvamusega, tuleb selgitada lapsele tema arvamuse arvestamata jätmise põhjuseid (LasteKS § 21 lõige 3). Sama oluline on, et otsustusprotsess (sh lapse parimate huvide hindamine) oleks läbipaistev, põhjalikult dokumenteeritud ning seeläbi kontrollitav.

Lastega töötamisel on üks peamisi põhimõtteid lapse hääle ja lapse arvamuse kuulamine ning kui lastekaitsetöötaja jätab lapse arvamuse kuulamise vahele või tõlgendab seda valesti, on oht teha ekslikke otsuseid. Seetõttu ei saa lapse abivajaduse hindamine, lapse arvamuse väljaselgitamine ja dokumenteerimine olla pinnapealne ega lastega läbiviidavad vestlused põhjalikult eesmärgistamata ja analüüsivõimatu. Kindlasti ei saa neid tegevusi jätta tegemata. Nimetatud nõue tagab parimal võimalikul moel abivajava lapse arvamuse väljaselgitamise kohustuse täitmise ja sellega võimaluse korral arvestamise ning on tihedalt seotud LasteKS § 21 (lapse huvidest lähtumine) rakendamisega.

Lapse arvamuse välja selgitamine peaks olema aktiivne tegevus, kus last intervjuueeritakse aktiivselt vastavalt tema vanusele ja arengutasemele. [Laste küsitlemise käsiraamatus](#) on välja toodud erinevaid tehnikaid ja selgitatud, kuidas erineva puudega lapsi on võimalik küsitleda ning seeläbi nende arvamust välja selgitada.

On oluline, et kohalik omavalitsus lapse arvamuse dokumenteeriks (nt protokoll/salvestis). Dokumenteerides ainult lastekaitsetöötaja hinnangu või mõned katked vestlusest, on oht, et oluline teave võib kaotsi minna. Lapsega vestlemisel on oluline jälgida ka lapse reaktsioone küsimustele, näiteks tardumine, ehmumine, ilmne häiritus mõne küsimuse peale jms. Ka neid tähelepanekuid on oluline dokumenteerida koos lapse jutuga. Seadusega ei ole kooskõlas, kui kohalik omavalitsus esitab oma tõlgenduse lapse arvamusest või esitab lapse räägitut valikuliselt.

4.1.5. Abivajaduse hindamise eesmärk on tagada olukord, kus lapsele ei osutata juhuslikke ja käepäraseid meetmeid, mis kohaliku omavalitsuse üksusel olemas on, vaid selgitatakse välja lapse tegelik vajadus ning otsitakse sobivaid meetmeid nende vajaduste rahuldamiseks.

Lapse abivajadust hinnates peab lastekaitsetöötaja andma hinnangu lapse füüsilisele, terviselisele, psühholoogilisele, emotsionaalsele, sotsiaalsele, kognitiivsele, hariduslikule ja majanduslikule seisundile; last kasvatava isiku vanemlikele oskustele. Lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik peab lapse abivajaduse hindamisse kaasama lapse ja last kasvatava isiku või lasteasutuse, kus laps viibib. Hindamisel on oluline jälgida, et ei antaks hinnang vaid lapsevanema erivajadusele, vaid sellega kaasneb analüüs kuidas erivajadus või muu asjaolu (nt alkoholi kuritarvitamine, vähesed vanemlikud oskused) mõjutab võimekust last kasvatada, tagada lapse heaolust lähtuv elukorraldus.

4.1.6. Tegevuskavasse toodud abimeetmed peaksid olema mõtestatud ja eesmärgipärased – meetmete rakendamine peab otseselt aitama kaasa lapse abivajaduse rahuldamisele ja juhtumi lahendamisele. Kui pakutavad abimeetmed ei täida oma eesmärki, ei pruugi need aidata kaasa lapse abivajaduse lahendamisele. Oluline on ka tegevuskava täitmise jälgimine ja tegevuskavasse toodud tegevuste tulemuslikkuse hindamine, sh vahehindamised ja eesmärgid, millest lähtudes saaks hinnata tulemuslikkust.

SKA juhib tähelepanu ka vajadusele kinnitada lapse abivajaduse hindamine ning tegevuskava.

Juhtumimenetluses viitenumbriga 24271787027 on lastekaitsetöötaja alustanud 10-aastase lapse abivajaduse hindamist, kuid ei olnud seda kinnitanud, mis võib jätta mulje, et tegu on tehnilise veaga, kuid probleem selle taga on siiski sisuline. Abivajadust hinnatakse juhtumiplaani ja tegevuskava koostamise käigus. Abivajadust tuleb hinnata koos lapse ja tema perega ning vajadusel kaasatakse teisi spetsialiste. Kui juhtumiplaan jääb kinnitamata, ei ole võimalik seda vanemale edastada. Juhtumiplaani koostamise mõte on saada ülevaade kõigist lapse heaolu kolmnurgaga välja toodud eluvaldkondadest, nendes esinevatest riski- ja kaitsefaktoritest ning tegevusplaanis kirja panna tegevused riskide maandamiseks. Lapsevanemale on oluline teada, millisenä nähakse pere toimetulekut, ootusi ja tegevusi, mida tuleb koos lastekaitsetöötajaga või iseseisvalt teha, et tagada lapse heaolu.

Oluline on ka ajakohastada info abivajaduse hindamises, et see ei sisaldaks aegunud teavet, mida ei ole võimalik seostada kindla perioodiga. SKA juhib tähelepanu, et kui STARis on lapse abivajaduse hindamine täidetud, koostatud tegevuskava ning need nõuetekohaselt kinnitatud, siis salvestuvad dokumendid „Menetluse dokumendid“ alla ning on edaspidi kättesaadavad.

4.1.7. Võrgustikutöö rakendamise eesmärk on tagada abi osutamise valdkondadeülesus, et laps ja tema perekond saaksid vajaliku toe kõige optimaalsemal viisil ning et tagatud oleks ka teiste valdkondade spetsialistide kaasatus ja kompetentsus. Milliseid asjaomaseid võrgustikuliikmeid peab konkreetse juhtumi puhul kaasama, sõltub palju juhtumi iseloomust ja lapse abivajadusest.

LasteKSi kohaselt on juhtumikorraldajaks lastekaitsetöötaja, kuid ta ei pea suutma üksi vajalikke tegevusi planeerida ja nende mõju hinnata. Lastekaitsetöötaja peaks tegema tihedat koostööd võrgustikuliikmetega, kellel on vajalikku infot ja kellega koostöös saaks koostada tegevuskava ja jälgida selle täitmist ning soovitud eesmärgideni jõudmist. Kui juhtumimenetluse protsess ei taga süsteemset hindamist ja abistamist, võib see viia lapse ja pere abivajadusele mittevastava abi pakkumiseni.

4.1.8. SKA juhib tähelepanu, et LasteKS § 17 lõike 3 kohaselt peab kohalik omavalitsus abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata lapse abivajadust hindama ja lapse abistamiseks meetmeid pakkuma. Samas LasteKS § 28 lõike 1 kohustab enne abivajavale lapsele sobiva meetme kohaldamist hindama lapse abivajadust ning LasteKS § 29 lg 4 lubab juhtumikorralduse jätta algatamata ainult juhul, kui lapse abivajadus on võimalik rahuldada ühekordse meetmega. SKA on seisukohal, et abivajava lapse abivajadus ei saa rahuldatud ühekordse psühholoogi juures käimise või muu pikemaajalise teenuse ühekordsel kasutamisel, mistõttu ei ole neil juhtudel tegemist ühekordse meetmega. Kohustuslik on algatada juhtumimenetlus, koostada juhtumiplaan, st hinnata lapse abivajadust (lähtudes LasteKS § 28 lõike 2 sätestatud nõuetest) ja koostada abimeetmete rakendamise tegevuskava. Juhtumiplaani koostamisel tuleb muu hulgas järgida SHS § 9 lõikes 2, Sotsiaalkaitseministri 09.02.2016 määruse nr 10 „Juhtumiplaanis sisalduvate 24 andmete loetelu“ § 1 lõikes 3, LasteKS § 21 lõike 2 punktides 1 ja 3 ning LasteKS § 29 lõikes 5 nimetatud nõudeid. Ka on vajalik hinnata teenuse tulemuslikkust.

4.1.9. Abivajava lapse teate vastuvõtmisel tuleb saada juhtumist võimalikult kiiresti nii selge ülevaade kui võimalik. Esialgse hindamise eesmärk on saada esmane ülevaade lapse abivajadusest ning kui kiiresti peab sekkuma. Abivajaduse hindamine on oluline mõistmaks, milline abimeede on last ja peret kõige enam toetavam ja riske maandavam.

Kui info abivajavast lapsest jõuab kohalikku omavalitsusse, algatatakse lapse kohta lihtmenetlus ning aega on kümme (10) päeva, et langetada otsus, kas lapse abistamiseks piisab mõne

konkreetses üksikmeetme rakendamisest (lihtmenetlus) või vajab ta ulatuslikku ning sageli pikemaajalist toetust (juhtumimenetlus).

SKA juhib tähelepanu, et juhtumimenetluse algatamine/mittealgatamine on lastekaitsetöötaja otsus. Konkreetset last või lapsi üldiselt puudutava otsuse otsustusmenetlus peab sisaldama hinnangut selle otsuse võimaliku mõju (positiivse või negatiivse) kohta asjasse puutuvale lapsele või lastele. Otsuses tuleb selgitada, mida on käsitatud lapse parimates huvides olevana, mis kriteeriumitel otsus põhineb ja kuidas on lapse huve kaalutud teiste asjaolude suhtes.

Uude STARi on lisatud võimalus viia läbi lapse abivajaduse eelhindamine. Lapse abivajaduse eelhindamise eesmärk on anda abivajavast lapsest teate saamise järgselt esmane hinnang lapse abivajadusele ja määratleda ära lapse abivajaduse valdkonnad ning kaardistada ära võimalikud esmased sekkumisvõimalused. Abivajaduse eelhindamise tulemusena saab lastekaitsetöötaja otsustada, kas laps vajab põhjalikumalt abivajaduse hindamist ja abistamist, s.t kas on vajadus algatada juhtumimenetlus või saab lapse abivajaduse rahuldada ühekordse meetme rakendamisega (lihtmenetlus). Antud otsus tugineb abivajavast lapsest saabunud teate sisule, eelhindamise käigus kogutud informatsioonile lapse ja pere kohta ning lapse ja vanemate arvamusele.

4.1.10. Lapse ja perekonna olukorrast ning esinevatest riski ja kaitsefaktoritest arusaamiseks, on vaja välja selgitada kõik asjaolud. Lapse olukorra ja isikuga seonduvateks asjaoludeks, millest võib oleneda, kuidas kavandatav otsus last mõjutab, võivad olla näiteks lapse arengutase, identiteet, viibimine asendushooldusel, lähedaste ja püsivate inimsuhete olemasolu või muud asjaolud. Millised asjaolud on olulised, on iga juhtumi puhul erinevad. Käesoleva LasteKS sätte olulisus seisneb selles, et kogutaks vajalik informatsioon just konkreetse lapse või konkreetsete laste kohta ning just konkreetse kavandatava otsuse kohta, et selle informatsiooni põhjal oleks võimalik võtta võimalikult informeeritud, faktidel põhinev, põhjendatud seisukoht, et mis on lapse parim huvi just seoses kavandatava otsusega.

4.1.11. Järelevalves tuvastatu näitab, et suurenenud abivajadusega laste heaolu, õiguste ja turvatunde tagamine on osades kontrollitud juhtumites puudulik. Ilmnes, et juhtumimenetlusi ei algatata ja laste abivajadust ei hinnata, mis ei annagi võimalust vanematel võtta vastutust ja viia läbi muutuseid pere toimetuleku toetamiseks, mistõttu võib laps/lapsed jääda vajaliku abita ning juhtumitöö ei ole süsteemne ja järjepidev.

4.1.12. Lastekaitsetöötaja peab juhtumitöös lähtuma lapse/laste heaolust ja huvidest ning motiveerima lapsevanemat koostööle. LasteKS § 22 lg 3 kohaselt on last kasvatav isik kohustatud lapse abivajaduse ilmnemisel otsima abi ja vajaduse korral tegema koostööd lastekaitsetöötaja või teiste lapsega töötavate isikutega. Kui lapsevanem jätkuvalt keeldub koostööst lastekaitsetöötajaga, siis lapse heaolu ja turvalisuse tagamiseks on LasteKS § 40 lg 2 andnud kohalikule omavalitsusele õiguse teha last kasvatavale isikule ettekirjutus, kohustades lapsevanemat tegema koostööd ning täitma juhtumiplaani. Kui lapsevanem jätkuvalt keeldub koostööst ning ei ole iseseisvalt võimeline toime tulema lapse abivajadusega, siis saab KOV pöörduda kohtusse taotledes lapsevanemale ettekirjutuse tegemist. Kui lapsevanema tegevus või tegevusetus kahjustab lapse heaolu ja õigusi, siis vajadusel saab kohalik omavalitsus teatud osas taotleda lapsevanema hooldusõiguse piiramist ning näiteks erieestkostja määramist teatud toiminguteks.

4.1.13. Juhtumikorralduse toetamine on üks keskseid STARi funktsioone – lisaks toetuste ja teenuste määramisele võimaldab see registreerida muid omavalitsusteni jõudnud pöördumisi, kirjeldada lapse ja pere tausta, fikseerida tehtud toiminguid, teha päringuid teistesse riiklikesse registritesse, hinnata lapse/pere abivajadust, probleeme, ressursse ja takistusi ning koostada ja hinnata tegevuskava (juhtumiplaan). Lisaks aitab see ka süsteemsemalt juhtumile läheneda ja saada kiiresti ülevaadet lapse/pere olukorrast. Lapse/perega seotud andmete korrektne kandmine STARi tagab selle, et info abivajava lapse kohta ei ole vaid juhtumiga tegeleva lastekaitsetöötaja peas või paberites, vaid et vajadusel on see kättesaadav teisele lastekaitsetöötajale, kui senine lastekaitsetöötaja teenistusest lahkub või teise omavalitsuse lastekaitsetöötajale, kui pere peaks elukohta vahetama ning/aga ka vajadusel

Sotsiaalkindlustusameti laste heaolu osakonna töötajale, kes omavalitsust keerukamate juhtumite lahendamisel abistab.

STARi täitmise kohustus tuleneb SHS § 144 lõikest 1 (punktid 8–10) ning STARi põhimäärusest tulenevalt tuleb andmed STARi kanda viie tööpäeva jooksul (Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruse § 15 lõige 2). Lapse juhtumit kajastava teabe kogumine STARi lähtub samuti lapse parimast huvist ja nii on kogu oluline teave säilitatud ühes kohas, mis lihtsustab vajadusel juhtumi üleandmist teisele lastekaitsetöötajale, ligipääsu teabele kohalike omavalitsuste piiriülese koostöö puhul ning olukordades, kus SKAI on vajalik otsustada lapse perest eraldamine aegkriitiliselt ning pääseda ligi last puudutavale olulisele teabele.

Dokumenteerimisel tuleb tugineda alati konkreetsetele faktilistele asjaoludele ning on oluline, et lastekaitsetöötaja ei lisa dokumenteerimisel juurde enda emotsioone ja tõlgendusi. Dokumenteerimise tulemusena on võimalik lastekaitsetöötajal hinnata ka sekkumise tulemuslikkust. Näiteks saab vaadelda, kuidas on ajas muutunud lapsevanema koostöö lastekaitsetöötajaga ning kuidas on lapse käitumine teatud perioodi jooksul muutunud. Dokumenteerimine aitab hinnata ka abimeetmete rakendamise tulemuslikkust. Tõenduspõhise laste- ja perede hoolekande arendamine eeldab samuti kvaliteetsete andmete olemasolu. Korrektsed andmed ja nendega arvestamine otsuste tegemisel aitavad tagada, et need otsused lähtuvad reaalsest vajadusest ning lapsed ja pered saavad asjakohast tuge.

4.2. Lastekaitsetöö paremaks korraldamiseks soovitab SKA:

4.2.1. Analüüsida lastekaitsetöötajate töökorraldust ja -koormust ning planeerida lastekaitsetööd eesmärgipäraselt, et lastekaitsetöötajal oleks võimalik täita lastekaitsetööle kehtivaid nõudeid.

4.2.2. Taotleda keerulisemate juhtumite lahendamiseks SKA laste heaolu osakonnalt nõustamist, et saada abi lapse abivajaduse hindamisel, leida lapse olukorra leevendamiseks lapsele ja tema perele sobivaid teenuseid ning valida lapse abivajaduse ärahoidmiseks või süvenemiseks tõhusaid meetmeid.

Soovitame juhtumipõhist nõustamist taotleda lastekaitsetöötajate vahetumisel ka uuel lastekaitsetöötajal, et saada tuge esmaste juhtumite lahendamisel.

4.2.3. Läbida spetsialistidele suunatud e-kursusi: „Abivajava lapse märkamine ja abistamine“ ja „Lastekaitsetöö põhialused“ [Digiriigi Akadeemias](#), mis õpetab tundma lapse õigusi, märkama abivajavaid lapsi ning kasutama erinevaid tööriistu nende toetamiseks. Kursused on iseseisvalt läbitavad.

4.2.4. Tutvuda [abivajava lapse sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse sisuga](#) ning vajadusel taotleda mitmekülgset abi vajava lapse toetamiseks sotsiaalset rehabilitatsiooni teenust.

(allkirjastatud digitaalselt)
Merlin Veinberg
peaspetsialist (järelvalve)